

[Speech Katja Brooijmans bij 2 jarig bestaan OO.docx](#)

We vieren vandaag 2 jaar 'sH Ondernemend Onderwijs. We vieren dat niet met oplossingen of het aanbieden van resultaten maar met een leervraag.

Hoe creëer je ruimte voor ondernemendheid? We zijn er ook - na 2 jaar intensief daarover nadenken en met heel veel mensen aan werken dus nog steeds niet uit. Ik vind dat niet erg, ik denk dat de route er naartoe interessanter is dan de oplossing.

Die route begon ongeveer in 2012 met een aantal koplopers in een lokale werkgroep: Wittering.nl, 't Schrijverke, KW1c, Bossche Vakschool, JB college en Jong Ondernemen. We reisden af naar Bulgarije, Spanje, Zweden en Oostenrijk om bij elkaar in de keuken te kijken. We zochten naar een holistisch perspectief op ondernemend leren. De randvoorwaarden die daarvoor van belang zijn, zijn de basis geweest voor het vergroten van het netwerk en het programma 'sH Ondernemend Onderwijs.

De conclusies uit het uitwisselingsproject waren:

1. Zorg voor een werkstructuur waarin alle partijen zijn betrokken: studenten en leerlingen, docenten, besturen, ouders, overheid en ondernemers.
2. Zorg voor ruimte zowel letterlijk als figuurlijk. Het gebouw waarin je werkt moet erop zijn voorbereid en ook besturen moeten vrijheid voor invulling van lessen en activiteiten bieden.
3. Zorg dat je het eens bent over de competenties waar het om gaat alsook over de route daarnaartoe!
4. Echte verantwoordelijkheden in de leeromgeving niet alleen virtueel.
5. Zorg voor een monitoringssysteem waar de student wat aan heeft gedurende z'n hele carrière. Valideer alle leerervaringen, zorg dat het interactief en makkelijk werkt en gebruikt kan worden in een Europese context.

Niet slecht! En ook nog steeds actueel als leidraad binnen 'sH Ondernemend Onderwijs.

Eind 2013 hebben we de werkgroep verbreed en zijn we het 'sH Ondernemend Onderwijs gaan noemen. Het project groeide en ook de activiteiten, de netwerkbijeenkomsten en het aantal partners. Het bleef echter een beetje hangen in projecten. De doorgaande ontwikkeling van PO tot HBO, die we zo graag wilde vormgeven vroeg veel aandacht en kreeg niet overal vorm. Samenwerking tussen scholen kwam voorzichtig op gang en uiteindelijk konden we spreken van een programma. Er is een methodiek, we monitoren en er zijn projectleiders voor elk domein

om zaken in goede banen te leiden. Ook dat bleek toch niet de noodzakelijke vorm voor het snelgroeende netwerk met allerlei vertakkingen. Toch nog teveel op activiteiten en begeleiding gericht. Een lerend netwerk moest het worden en dat is nu de naam en de vorm die we kiezen om 'sH Ondernemend Onderwijs in het derde leerjaar verder te ontwikkelen en er ook een duurzaam karakter aan te geven.

Een overheid die zich met het onderwijs bemoeit en ook contacten onderhoudt met het bedrijfsleven is op zich niet nieuw. Het is wel nog steeds bijzonder dat wij als lokale overheid op activiteitsniveau praten met alle onderwijstypen in onze stad. We willen ook iets bereiken daarmee nl helpen de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren, dat willen we omdat we ook een goed functionerende arbeidsmarkt voor ogen hebben. Dat vinden we belangrijk voor die bedrijven die zorgen voor banen in stad en regio. Het hogere doel is een energieke samenleving. Een leefbare, en energieke stad die vol activiteiten zit en bruist. Ons belang is helder en dat belang delen we eigenlijk wel met zowel het onderwijs als het bedrijfsleven. Samen acteren op dit belang is overigens niet eenvoudig en vraagt veel samen praten, dingen samen oppakken en ondernemen. De route die we afleggen in het definiëren van het gezamenlijk belang is het meest interessant en gaat ook zorgen voor die energieke samenleving waarin het onderwijs van goede kwaliteit is en de arbeidsmarkt goed functioneert. Een samenleving waarin de burger een verantwoordelijkheid draagt voor zichzelf, een ander en ook oog heeft voor zijn of haar omgeving. Beschrijf ik Utopia? De oplossing hoeft er niet nu al te zijn. We werken eraan en met het lerende netwerk 'sH Ondernemend Onderwijs denken we een stap te zetten die de route zichtbaar maakt en ruimte creëert voor een van de vele oplossingen. Ik geloof niet in 1 oplossing, ik geloof in de route. Op die manier creëer je ruimte voor ondernemendheid.

Onlangs stond in het NRC een themaartikel over invloedrijke dertigers. Opvallend aan deze personen is dat ze allemaal eigenzinnig zijn. Het ging om personen als Daan Roosegaarde, Lotte de Beer (operaregisseur), Freek Vonk, Pieter Zwart van Coolbleu, Iris van Herpen (modeontwerper), Beatrice de Graaf (hoogleraar conflict en veiligheid), Thijs Boon (Vice Nederland) enz.

Eigenzinnigheid is niet aan te leren wellicht - maar wel af te leren!
Geef ruimte aan eigenzinnigheid!
Een beetje vrijheid in het stellen van leervragen, wat meer openheid en rek in het curriculum, een ruimte die uitnodigt tot experiment of

samenwerking, opdrachten die niet te makkelijk zijn maar complex genoeg om de echte wereld binnen te laten zonder dat de veiligheid in het gedrang komt, zijn belangrijke onderdelen voor ondernemend leren en voor ruimte in ondernemendheid op school. In bedrijven geldt net zo goed dat als je je werknemers geen vrijheid geeft voor onderzoek en reflectie, en je ze in een bedompte ruimte zet, dat het minder oplevert. Het verstopt de energie. Het klinkt allemaal zo logisch en toch is het niet makkelijk om tijd, aandacht, geld en ruimte te bieden aan gedrag waarvan je niet altijd weet wat het gaat opleveren.

Resultaatgericht werken is het devies, metingen moeten duiden of iets zin heeft of niet.

Moeten we als overheid de stekker er dan maar uittrekken, want duidelijke resultaten op de arbeidsmarkt kan ik niet geven? Is het na 2 jaar wel genoeg geweest? Is het gebrek aan klinkende oplossingen en helder rendement reden genoeg om er geen aandacht meer aan te besteden? Ik vraag nadrukkelijk ruimte voor een stukje eigenzinnigheid!

Nee dus – we blijven mee ontwikkelen en stimuleren. Elke werkplek is een ondernemende leeromgeving. Elke school is een maatschappelijke onderneming en van belang in het ecosysteem van een wijk. De connectie tussen binnen- en buiten de school is niet alleen belangrijk voor de leerlingen maar zeker ook voor de ouders, de andere wijkbewoners en de leraren.

Docenten en schoolmanagement hebben studiedagen genoeg, maar tijd om de opgedane kennis te delen is er niet. Hoe kun je ruimte voor ondernemendheid creëren als er geen ruimte is voor reflectie?

De afgelopen 2 jaar zijn er steeds meer scholen aangehaakt op het netwerk. Er zijn er gekomen, gegaan en ook teruggekomen. Het netwerk is geen verplichting, je kunt er terecht met je kennis, je vaardigheden en ook met vragen. In de congresbundel die jullie allemaal krijgen is een mooi overzicht gemaakt van alle partners en hun ondernemende activiteiten. Ook vandaag hier op het Helicon worden we omringt door leerlingen die van de hoed en de rand willen weten.

Om niet alleen maar vragen te stellen wil ik heel graag dit moment ook markeren met een aantal lovende woorden. Lovend over het proces, het denkwerk, de aandacht, de olievlek, de partners die het netwerk een lerend netwerk maken, het enthousiasme dat niet aflatend is en vooral ook het duw en trekwerk wat iemand gewoon moet doen om het netwerk wat nog wat onwennig in de schoenen staat steeds dat duwtje te geven dat nodig is om een stukje groen licht te zien. Onze programmaleider Margo van den Oord staat niet alleen natuurlijk maar toch is het belangrijk om haar even apart te benoemen. Iemand als zij met hart voor de zaak en passie voor het vak die ook nog eens in staat is dat om te zetten in daden is een weldaad voor elk lerend netwerk. Ik zou als opdrachtgeven niet weten wat ik had moeten doen zonder haar en ik ben me zeer bewust van het feit dat zonder Margo de kwaliteit van dit netwerk niet zo hoog zou zijn geweest. Ze is er gewoon aan begonnen en hortend en stotend wordt er een weg geplaveid die een duurzaam lerend netwerk van 'sH Ondernemend Onderwijs maakt.

Om mijn verhaal af te ronden: een route waarbij er ruimte wordt gecreëerd voor ondernemend gedrag is een leerervaring op zich. Een waar ik me met u samen alleen maar op verheug!